

Comentaris a la Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Som històrics

El punt IV de la Carta de la Pau és un altre dels temes nuclears d'aquest document. D'aquest punt es deriven, en cascada, multitud de conseqüències, sorprenents, alegres i també exigents per a cadascun dels éssers humans.

Aquest punt conté tres temes diferents que comentarem per separat. Vegem-los:

Tema 1r. «És fructuós conèixer la Història el més possible. Veiem, però, que no podem fer-la tornar enrere. Veiem també que si la Història hagués estat diferent -millor o pitjor- el que s'ha esdevingut hauria estat diferent. S'haurien produït al llarg del temps uns altres encontres, uns altres enllaços; haurien nascut unes altres persones, però nosaltres no. Cap dels qui avui tenim el tresor d'existir no existiria.»

La gran frontera de la Història és situada entre el que ja ha ocorregut i el que encara no ha ocorregut. El primer ja està fet i és immodificable, és a dir, ja no pot ocórrer de cap més manera: la Història, «veiem que no podem fer-la tornar enrere». El segon, el que encara no ha ocorregut, és encara per determinar i, per tant, pot transcórrer d'una manera o d'una altra.

Podíem no haver existit

Aquesta evidència, podem aplicar-la als éssers humans. Abans que cadascun de nosaltres fos engendrat, hi havia moltes probabilitats que haguessin existit unes altres persones i nosaltres no. Si qualsevol fet anterior al nostre engendrament, que hi influí, hagués ocorregut d'una manera diferent a com de fet va ocórrer, hauria ocasionat que no existíssim; per això, hauria estat suficient, per exemple, que la nostra mare i el nostre pare no s'haguessin conegut. És a dir, que cadascun de nosaltres podia no haver existit. És el que en filosofia s'anomenen éssers «contingents», és a dir, que no som necessaris, no som déus.

És realment una «sorpresa» trobar-se existint, quan sentim, a més, amb claredat que cap de nosaltres no va poder fer res per aconseguir existir, ja que abans no existíem. Fa gairebé vertigen adonar-se d'això. D'altra banda, sentir la «sorpresa d'existir» podent, a més, no haver existit, facilita que visquem i valorem l'existència com un «tresor». Aquest tresor ens ha estat donat en una mena d'original «loteria sense atzar», en què hi ha hagut «beneficiats» -els qui existim- i, en canvi, mai no hi ha «perdedors», per la senzilla raó que els éssers que haurien pogut existir -d'haver estat un altre el devenir de la Història- i no han existit, no perden res, simplement no existeixen.

Nombroses conseqüències inesperades

D'això es dedueixen una multitud de conseqüències. Posem-ne uns quants exemples. Un fill ha d'acceptar que el seu pare i la seva mare siguin tal com són en allò que ells no van poder canviar (caràcter, manera de ser, cultura i situació social rebudes, etc.); ja que si ara fossin d'una altra manera, també ho haurien estat abans (quan es van conèixer), i és gairebé segur que no s'haurien agradat, unit, etc., i, en conseqüència, ni els seus germans ni ell no haurien existit. Un altre cas: si un país o poble s'hagués desenvolupat en un grau diferent -major o menor- de pau i prosperitat, la vida de la seva gent, famílies, etc., hauria estat també diferent i, en conseqüència, avui hi hauria hagut uns altres habitants, diferents dels que de fet hi ha. I així, moltes altres situacions i circumstàncies.

En sentir la sorpresa d'existir junt amb la vivència estremidora que podíem no haver existit mai, sorgeix en el nostre interior «l'alegria» d'existir i de continuar existint. Aquestes sorpresa i alegria exclouen la frivolitat. I són d'altra banda, com he dit al començament, exigents, ja que, per exemple, si estem contents d'existir -la immensa majoria de persones certament que ho està, encara que no visqui sempre les conseqüències d'això-, no podem estar descontents ni rebutjar tot allò que, de fet, fou necessari perquè es donessin les condicions precises que possibilitaren el nostre engendrament.

Ni tirans ni esclaus de la Història

De tot el que s'ha explicat fins ara es dedueix que no ens podem constituir en jutges òntics de la Història, un perill que tenen, per exemple, alguns infants i joves. Aquests, davant les dificultats de relació que poden tenir amb els seus pares, els rebutgen i desitjarien haver nascut d'uns altres progenitors. Ho fan perquè no han albirat les evidències que hem assenyalat abans. Els seus pares deuen tenir defectes, com els té tot ésser humà; però ònticament, és a dir, en el pla del mer existir, aquests defectes -juntament amb les qualitats que també tenen- foren necessaris i insubstituïbles perquè aquest fill existeixi. És incoherent, doncs, erigir-se en tirà o jutge condemgador de la manera com va ocórrer el passat.

D'altra banda, el títol del present fullet diu: «Som històrics», és a dir, som éssers que, per haver començat a ser, hem depengut de la Història. Com diu el text citat al principi d'aquest full: «Si la Història hagués estat diferent... haurien nascut unes altres persones, nosaltres no.» És a dir, cadascun de nosaltres som els qui som i tal com som -exactament nosaltres, amb el nostre «jo»; amb les nostres capacitats i mancances, amb la nostra raça, la nostra estatura, el color dels cabells, el nostre sexe, la complexió física, la nostra psicologia, el codi genètic, etc.; nascuts al nostre país i no a un altre, en aquesta època i no en una altra- o bé no existiríem. Amb unes altres característiques i circumstàncies, existiria una altra persona, i no pas nosaltres.

Però, si no som condemadors de la Història, tampoc no som esclaus d'ella. Precisament els tres primers punts de la Carta de la Pau assenyalen que tota persona que existeix és lliure de culpes personals pels fets històrics anteriors a ella, i, per tant, neix nova i lliure; no és una mera

conseqüència dels seus avantpassats ni del passat, sinó que és ella, original i irrepètible.

L'acceptació òntica de la Història és, sorprenentment, allò que ens allibera del pes indegut del passat que ens podria caure damunt les espatlles en néixer i allò que ens permet poder dedicar les nostres energies a millorar el present i a viure'l amb goig.

Conèixer la Història

¿Vol dir això que s'ha de desconèixer o d'oblidar la Història?, ¿que tant se val el que ha pogut passar? Tot el contrari. La Carta de la Pau, al començament d'aquest mateix paràgraf, afirma que: «És fructuós conèixer la Història el més possible.» Però és molt diferent conèixer-la havent-la acceptada amb goig per endavant, tant les seves alegries com els seus amargors (d'altra manera, ho assenyalo un cop més, no hauríem existit), que conèixer-la per entristir-se'n i fins i tot per rebutjar-la.

De vegades, algunes persones, en situació de discussió o de debat acalorat, utilitzen les dades històriques negatives que coneixen sobre algú, sigui una persona, una família o una nació, per llançar-los contra l'adversari com si fossin projectils demolidors. En canvi, quan una persona accepta -ònticament- amb goig la història anterior a ell, desitja gairebé amb vehemència que li descobreixin i ensenyin aquesta història seva familiar, nacional, etc., sigui quina sigui -amb els seus encerts i els seus errors- de la manera més objectiva possible; ell estarà content que hagi transcorregut així, ja que d'aquesta manera es possibilita que ell existís. Amagar o deformar la Història, tant la familiar, com dels grups o els pobles, és un obstacle greu per edificar la pau.

Tema 2n. «Això no vol insinuar pas que els mals ocasionats pels nostres avantpassats no fossin mals reals. Els censurem, els repudiem i no els hem de voler repetir.»

El que s'ha dit fins ara sobre l'acceptació joiosa d'un fet de la Història es refereix a la seva acceptació òntica, és a dir, pel que fa a tal fet que ocorregué. En el cas d'un fet reproable, la seva acceptació ètica és tota una altra qüestió, ja que ella comportaria donar aquest fet per bo moralment, cosa que significaria fer-se'n còmplices, ni que sigui a posteriori.

Si nosaltres estem contents d'existir i, d'altra banda, no vam intervenir en la realització d'aquests fets antics -ja que no existíem-, ens podem alegrar lícitament que ocorreguessin així (sense que això suposi, insistim, que els justifiquem èticament), pel fet que allò possibilita que existim.

El passat ja és passat, i dels fets anteriors al nostre ús de raó, no en som personalment responsables; en canvi, del present i, en part, del futur, sí que en som responsables, i hem d'actuar sempre amb la més gran ètica possible. Per això conclou aquest paràgraf dient que «els mals ocasionats pels nostres avantpassats... els censurem, els repudiem i no els hem de voler repetir».

Tema 3r. «La sorpresa d'existir facilitarà que els presents ens esforcem amb alegria per arreglar les conseqüències actuals dels mals anteriors a nosaltres.»

Els mals comesos a la Història passada repercuteixen en el present amb algunes conseqüències, o bé grates, o bé doloroses. Entre les grates hi ha la nostra existència i també tot allò que ens ajuda a viure avui amb dignitat; les doloroses poden ser variades: guerres, rancúnies, devastació de l'ecologia, incultura, pobresa, etc.

Seria incoherent acceptar les conseqüències positives -nosaltres- i rebutjar les que ens dificulten la vida, i és que totes són (som) «conseqüències» conjuntes dels mateixos fets històrics, bons o dolents; és a dir, els qui vivim avui som com una mena de «germans» de totes les altres conseqüències del passat, siguin grates o ingrates.

Ni la Carta de la Pau ni l'acceptació òntica de la Història que ella propugna ens porten a la passivitat en el present, sinó ben al contrari. Per això es conclou que «la sorpresa» i «l'alegria» d'existir, «facilitarà que els presents ens esforcem... per arreglar les conseqüències actuals dels mals anteriors a nosaltres».